

Kurz práce s informacemi

Petr Škyřík, FF MU

V rámci loňského univerzitního rozvojového projektu „Elektronické výukové materiály a komplexní podpora jejich tvorby a využití na MU v Brně“ [1] vznikl na Masarykově univerzitě nový eLearningový předmět *Kurz práce s informacemi* (KPI11). Na realizaci projektu se podílely Kabinet knihovnictví FF MU, Ústřední knihovna PdF MU a Ústřední knihovna FF MU. Kurz je určen pro studenty MU libovolného oboru a ročníku. V současné době je dostupný pouze osobám zapsaným v předmětu; ukázkou z modulu *Jak správně citovat* lze shlédnout na Elportálu MU <http://www.is.muni.cz/elportal/studovna.pl>.

1 Základní údaje o kurzu

Kurz práce s informacemi je vyučován jako plně eLearningový on-line předmět. To znamená, že studenti mají za povinnost fyzicky absolvovat pouze dvě prezenční setkání (informační a testovací), zbytek výuky probíhá „virtuálně“, prostřednictvím multimediálních a interaktivních studijních materiálů v IS MU. Výhody jsou nasnadě: přístup k předmětu odkudkoliv a v jakoukoliv dobu. Každý týden se studentovi otevře nové téma skládající se z výukových, motivačních, testovacích a zpětnovazebních materiálů.

Předmět je členěn do 13 modulů, pokrývajících celou problematiku práce s informacemi na VŠ – od definování problému a práci s tématem, přes seznámení s typy elektronických informačních zdrojů, vyhledávání informací v profesionálních databázích i na Internetu a jejich využití v praxi, až po problematiku informační etiky a hodnocení informací.

Každý modul nabízí materiály různých typů:

motivační video: krátké video připravené studenty Informačních studií a knihovnictví FF MU; jeho cílem je „nalákat“ frekventaty kurzu na dané téma;

interaktivní přednáška: flashová animace, která představuje stěžejní výukový materiál příslušného modulu;

interaktivní autotest: slouží pouze pro osobní potřebu studenta – aby si vyzkoušel, nakolik porozuměl látce. Je ve formě flashové animace, podobné interaktivní přednášce;

textová opora: text určený k vytisknutí, který doplňuje a rozšiřuje interaktivní přednášku;

rozšiřující materiály: odkazy na informace, které studentům pomohou rozšířit si znalosti o probíraném tématu;

zadání samostatné práce: splnění těchto prací je podmínkou pro úspěšné absolvování předmětu;

diskusní fórum: je připojeno ke každému modulu a slouží k výměně názorů k tématu a komunikaci mezi studujícími a tutory.

Výše uvedené materiály jsou doplněny ještě dalšími prvky a nástroji ISu, jako jsou různé testy a autotesty, či odevzdávárna pro předávání vypracovaných úkolů.

Při návrhu a implementaci kurzu byl důraz kladen především na

- *modulárnost* – jednotlivé moduly jsou zpracovány jako samostatné výukové objekty, a to z toho důvodu, aby se zájemcům mohla nabízet i jednotlivé témata. Bude-li mít například pracovník MU zájem prohloubit své znalosti z problematiky správného citování informačních zdrojů, prostuduje si pouze příslušný modul, ostatní ho nemusí zajímat. V současné době sice IS ještě takový selektivní zápis témat neumožňuje, preferuje pouze zapsání celého předmětu, nicméně studijní materiály již s touto možností počítají.
- *interaktivnost a multimedialita* – materiály v kurzu nejsou pouze statické texty, ale reagují na podněty uživatele; výklad je navíc doplněn animacemi, autotesty, ukázkami z vyhledávání a dalšími interaktivními prvky, které slouží k aktivnímu zapojení studentů do vzdělávacího procesu.

2 Cíl kurzu

Pro studenta přicházejícího na VŠ je nezbytné zvládnutí nových studijních návyků podporujících rozvoj schopností kritického myšlení,

VYVESKA
DISKUSE
POŠTA
NOVÝ DOPIŠ

UČITEL
PŘEDMĚTY
ROZVRH
ELPORTÁL
STUDIUM

PUBLIKACE
ŽIVOTOPIŠY

SPRÁVCE
HLEDÁNÍ
LIDÉ
PRACOVISTĚ
ABSOLVENTI
PERSONÁLNÍ
KONTAKTY
ÚSCHOVNA
DOKUMENTY
SKUPINY

DESIGN
KARTY
PRÁVA
PRÁVA
TISK
SYSTEM
HRY
NOVINKY

uživatelů
1047
operaci 4698
24. 1. 2007
16:38

Kde hledat informace I od 5. 3. 2007 do 11. 3. 2007

KDE HLEDAT INFORMACE I

■ Cíl modulu:

- ☑ rozlišit druhy informačních pramenů
- ☑ v rámci jednotlivých pramenů rozlišit jednotlivé typy dokumentů
- ☑ umět používat a pracovat s jednotlivými typy pramenů
- ☑ vědět kde hledat primární a sekundární (popř.) terciální prameny

■ Klíčová slova:
informační pramen, dokument, primární informační prameny, sekundární informační prameny, terciální informační prameny

■ Časová náročnost
Předpokládaná časová náročnost modulu: 3 hod.

■ Průvodce - úvod

 Milé studentky a studenti, rádi bychom vás v následujících dvou modulech "kde informace hledat" přesvědčili, že kromě skript existují další užitečné informační prameny, které při studiu můžete používat. Hlavním úkolem je naučit se jednotlivé druhy informačních pramenů rozlišovat, jaké informace v nich hledat a kde samotné prameny najdete. To se dozvíte v navazujícím modulu Kde hledat informace II.

Stěžejní pojmy a příklady naleznete v [animované části](#), ve které je problematika podána stručně, přehledně a je doplněna různými příklady a kontrolními úkoly. Pod interaktivní přednáškou je umístěn odkaz [textová opora](#) s obsahem animace v ucelené textové podobě, která může sloužit například pro tisk. Další

“
Knihami jsme spojeni s duchy všech národů a dob. V době vybrané knihovně jsme jako ve věčnosti.
”
-- Tomáš Garigue Masaryk

Obrázek 1: Presentace modulu *Kde hledat informace I* v IS MU

schopností samostatného vyhledávání potřebných informací a studijních materiálů, vyhodnocování relevantnosti nalezených informací, efektivní organizace znalostí i aktivní využívání prostředků ICT.

Informační gramotnost jako celek, které se kurz věnuje, však nezahrnuje pouze schopnost vyhledávání a vyhodnocování informací. Jednotlivá témata kurzu korespondují s dílčími složkami informační gramotnosti – s tzv. funkční gramotností (literární gramotnost, dokumentová, jazyková a numerická gramotnost), a prostřednictvím dílčích úkolů podporují i rozvoj ICT gramotnosti jako základny pro rozvoj všech složek předchozích.

Po absolvování kurzu by student měl být schopen mj. definovat hlavní koncepty výzkumného tématu, určit své informační požadavky, vyhledat a vybrat potřebné relevantní zdroje informací, znát a používat své oborové informační zdroje v klasické i elektronické podobě, umět

efektivně používat různorodé vyhledávací nástroje, umět informace vyhodnotit, efektivně je organizovat a využít, chápat rozdíl mezi vyhledávacími nástroji v elektronických informačních zdrojích, využívat pro studium a praxi elektronické informační služby knihoven, pracovat s odborným textem, orientovat se ve službách Internetu, rozumět etickým a právním otázkám ze světa informací a informačních technologií.

3 „Kuchařka“ kurzu

3.1 Interaktivní prezentace

Stěžejní částí každého modulu je interaktivní animovaná přednáška, která byla vytvořena pomocí programu *Macromedia Captivate*. Tento program nabízí řadu nástrojů pro tvorbu eLearningových aplikací. Do námi připravených multimediálních instrukcí i simulací můžeme přidat nejrůznější druhy testů včetně přesného definování událostí, které nastanou po zadání určité odpovědi. Každá odpověď může být ohodnocena

Obsah modulu:

Motivační video:
[Prohlídka knihovny \[24.5 MB - stream\]](#)
[Prohlídka knihovny \[23.5 MB - ke stažení\]](#)

Interaktivní přednáška [Kde hledat informace I.](#)

Textová opora k Interaktivní přednášce

Zadání samostatné práce:

- Podle členění typů dokumentů v přednášce zjistíte, jaké typy dokumentů máte ve své osobní knihovničce a uveďte příklady (alespoň 6 typů dokumentů - Autor, název, rok vydání).
- Jaké sekundární zdroje jste dosud použili, když jste zpracovávali seminární (bakalářskou, diplomovou nebo jinou práci). Uveďte konkrétní příklady.

Výsledek zpracujte do textového souboru a [uložte do odevzdávárny](#).

Odevzdárna k modulu [Kde hledat informace I.](#)

Fórum k modulu [Kde hledat informace I](#)

Vyzkoušejte se: Autotest k modulu 1

Vyzkoušejte se: Autotest k modulu 2

Použitá literatura a zároveň zdroje pro zvědavé studenty

Byrum, John D. Jr. Online katalogy a portály v současném informačním prostředí. *Knihovna plus* [online]. 2005, no. 1 [cit. 2006-10-18].
 Dostupné z World Wide Web: <http://knihovna.nkp.cz/knihovna51/519byrum.htm>.

Informační prameny - typy dokumentů [online]. [cit. 2006-10-18].
 Dostupné z World Wide Web: <http://knihovna.vsb.cz/cpvsk1999/sbornik/spala-priloha-07.pdf>.

Obrázek 2: Obsah modulu *Kde hledat informace I* v IS MU

určitým počtem bodů a při ukončení testu uživatel dostane celkové hodnocení.

Výstupem programu jsou animace ve formátu Flash, jejichž bezproblémové prohlížení lze předpokládat na většině dnes běžných kancelářských a domácích počítačů. Výukový obsah prezentovaný v tomto formátu je interaktivní, dynamický a pro studenty jistě atraktivní.

3.2 Motivační videa

Pro motivační video byla zvolena metoda digitálního nelineárního střihu, a to z důvodu jednoduché úpravy filmového materiálu, rychlosti a kvality výsledného produktu. Pro záznam hrubého materiálu byla použita digitální videokamera SONY HDR-HC1E (zakoupená z projektu) s formátem záznamu miniDV. Hrubý materiál byl následně zpracováván v programu *Pinnacle Studio* ve verzi 10. Po sestřihání byly výsledné projekty převedeny v programu Macromedia Flash do souboru FLV, vhodného k umístění na internetových stránkách projektu. Formát Flash byl vybrán

z důvodu jeho rozšířenosti napříč všemi platformami (kompatibilita) a schopnosti postupného stahování a zároveň přehrávání směrem k uživateli (streamování). Velikost a kvalita výsledného souboru je optimalizována pro připojení rychlostí kolem 512 kbit/s. Podmínkou pro přehrávání souboru je instalace pluginu Adobe Flash Player (Macromedia Flash Player).

3.3 Studijní textové opory

Tyto texty shrnují (místy i rozšiřují) problematiku, která byla uváděna v interaktivní přednášce. Student si může tento materiál vytisknout (což u interaktivní animace nelze). Textové materiály jsou ve formátech pdf a rtf. Kvůli struktuře a jednotnému vizuálnímu stylu jsou materiály umístěny v šablonách. Zde jsme se snažili dodržovat základní pravidla pro tvorbu distančních textů – formulace cílů textu, uvedení základních pojmů, členění textu na krátké odstavce, shrnutí učiva, ponechání okrajů po stranách na poznámky při studiu.

3.4 Využití IS LMS

Kurz práce s informacemi je implementován a vyučován jako eLearningový předmět v Informačním systému MU, s podporou systému IS LMS (Learning Management System). Systém IS LMS je soubor nástrojů a programů pro řízení výuky, implementovaný týmem IS MU na Fakultě informatiky, který řeší administrativu, organizaci výuky, snadnou práci se studijními materiály (jak pro učitele tak i pro studující) a další funkce potřebné pro provozování eLearningových předmětů.

Při realizaci kurzu jsme nejvíce využili tyto nástroje IS LMS:

- interaktivní šablona, která nám umožnila přehlednit studijní materiály,
- testy, průzkumy, fóra - na hodnocení, aktivizaci, zpětnou vazbu od studentů,
- odevzdáárny - pro přehledné odevzdávání splněných úkolů.

Systém IS LMS se průběžně vyvíjí, takže některé funkce v něm zatím postrádáme. Mezi ty hlavní patří:

- lepší správu uživatelů, aby tutor/pedagog mohl jednoduše kontrolovat průchod studenta kurzem (co již viděl, kolik měl bodů, co a kdy odevzdal atp.),
- chat pro synchronní komunikaci,
- slovník, který by umožnil přidávat, editovat a hodnotit termíny z různých oblastí,
- prostor pro studenty k rozsáhlejšímu sebevyjádření (blog/portfolio),
- podporu práce malých skupinek na projekto- vých úkolech v režimu off-line.

4 Kurz a studenti

Pilotní běh předmětu Kurz práce s informacemi proběhne v jarním semestru 2007. Počítáme s účastí asi 140 studentů z celé MU, na které je připraveno 5 tutorů. Teprve v červnu budeme moci zodpovědně vyhodnotit, jestli se vynaložené prostředky a úsilí vyplatily. Věříme však, že si tento kurz najde na MU své pevné místo a pomůže prohloubit a zdokonalit praktické akademické dovednosti studentů, mezi které práce s informacemi neodmyslitelně patří.

Literatura

- [1] N. Hrtoňová, A. Váňová, L. Matyska. *Projekt e-learning 2006 - pilotní kurzy*. Zpravodaj ÚVT MU. ISSN 1212-0901, 2006, roč. XVI, č. 4, s. 12-15. □